

Stipendieberättelse

Jag beviljades stipendium på 20 000 kronor för att återbesöka Turkiet och studera situationen för medier och journalister. Detta med utgångspunkt i en två månader lång reportageresa i landet våren 2014. Redan då var situationen för pressfriheten alarmerande, med Turkiet i topp på listan över länder med flest fängslade journalister. Sedan den misslyckade militärkuppen sommaren 2016 har situationen emellertid eskalerat.

Redan i förberedelserna inför resan förstod jag att det skulle bli svårt att få tag på många av de personer jag intervjuade fyra år tidigare. Flera har sedan dess tvingats lämna landet eller fängslats och en del vågade helt enkelt inte prata med media - vilket i sig var en insikt om hur läget för pressfriheten förvärrats.

Även för mig hade situationen förändrats då resan nu krävde ett mycket större säkerhetsfokus med tanke på att flera utländska journalister häktats på godtyckliga grunder. Det var samtidigt en förutsättning att vara på plats och "jobba med fötterna" för att få tag på intervjupersoner.

Resan har stärkt min förståelse för situationen i Turkiet, även på ett akademiskt plan då jag tidigare har studerat turkisk politik vid Bogacizi University i Istanbul.

Bilden som målades upp för mig av många regeringskritiska röster kan sägas likna den kritik som riktas mot utvecklingen i Turkiet från västligt håll, där exempelvis hot om uppsägning har ersatts av åtal. Själv censur angavs, i likhet med mitt tidigare besök, som ett av de värsta resultaten.

En ambition med resan var att även försöka förstå hur regimvänliga journalister förhåller sig till situationen i landet.

En av de intressantaste intervjuerna var med en konservativ teve-reporter som sade sig stödja president Erdogans parti, AKP. På grund av att hon bär slöja hade hon, enligt egen utsaga, blivit diskriminerad tidigare i sin karriär. Hon såg sig mer som ett offer än de fängslade journalisterna, som hon kallade för "terrorister" - ett epitets som återkom från flera andra regeringsvänliga intervjupersoner.

Detta kan sägas symbolisera revanschlustan hos de "intellektuella islamisterna" som på grund av sekularismens tidigare starka ställning i konstitutionen enligt dem själva fått sina rättigheter begränsade. I en bredare mening är det också ett exempel på den statsvetenskapliga termen "majoritetens förtryck" som i högsta grad har varit ett centralt tema i Turkiets politiska historia.

Det är i all konfliktbevakning viktigt att lyfta fram så oberoende röster som möjligt och därför var det viktigt för mig att även träffa personer som inte säger sig stödja någon av sidorna. Jag kunde konstatera att flera moderata röster hade fallit bort och flera journalister jag talade med vittnade om svårigheterna med att försöka bedriva oberoende journalistik utan att anklagas för att gå endera sidas ärenden.

Som exempel kan nämnas fallet med journalisten Ahmet Sik. Hans senaste åtal gällde påstådda kopplingar till Hizmet-rörelsen (som anklagas för att ha legat bakom kupp-försöket) samtidigt som han några år tidigare fängslats av ovan nämnda rörelse i en politiserad rättegång.

En slutsats är att de senaste årens utveckling har polariserat klimatet än mer mellan regeringsanhängare och oppositionen. Alla sidor i konflikten tycks ha drivits mer mot sina respektive ytterkanter i takt med att insatserna har höjts och mer moderata röster har fallit bort.

En annan frågeställning var om, och i sådana fall hur, EU:s förhållningssätt till Turkiet har påverkat situationen i landet. I breda penseldrag ansåg kritiker av den sittande regeringen att flyktavtalet mellan EU och Turkiet har belagt unionen med munkavle och gett Erdogan fritt spelrum, medan de regimvänliga ansåg att omvärlden inte borde lägga sig i landets inre angelägenheter.

Min ambition var att även besöka de sydöstra Turkiet (Kurdistan) för att tala med lokal media och studera förutsättningarna för lokal media i de delarna av landet där våldet eskalerat sedan fredsprocessen med PKK bröt samman sensommaren 2015. Det lät sig tyvärr inte göras av säkerhetsmässiga skäl, men jag kunde ändå träffa representanter för "kurdisk media" i Istanbul.

Även om flera intervjuer genomfördes på engelska var möjligheten att anlita en duktig tolk för mig oumbärlig, i synnerhet för kontakten med regeringsvänliga journalister. Risken är annars att urvalet snedvrids åt den utbildade klick av befolkningen som talar engelska och i högre utsträckning tenderar att sympatisera med min egen förförståelse.

Jag vill ta tillfället i akt att än en gång tacka för stipendiet som möjliggjorde för mina tre intensiva veckor i Turkiet och de utökade insikter om situationen för pressfriheten som de resulterade i. Tack!

Stockholm, våren 2018

Anton Wilén